

ВИЛХЕЛМ ХАУФ
АЛЕКСАНДРИЙСКИЯТ ШЕЙХ
И НЕГОВИТЕ РОБИ

Част 8 от „Приказен алманах“

Превод от немски: Диляна Ламбрева, 2005

chitanka.info

Странен човек бил Али Бану, александрийският шейх. Излезел ли сутрин из града, издокаран с тюрбан от най-фин кашмир, облечен с празнична дреха и препасан с богат пояс, скъп колкото петдесет камили, и тръгнал ли тежко, тежко, сбърчил чело, сключил вежди и навел очи, замислено погалвайки дългата си черна брада на всеки пет крачки, поемел ли така към джамията, за да тълкува Корана на правоверните, както повелявал санът му, хората по улицата се спирали, изпровождали го с поглед и все се намирал някой да каже:

— Ама че хубав, снажен мъж!

— И богат, и знатен — добавял друг, — твърде богат. Палат ли няма на стамбулското пристанище, стоки и ниви ли няма, многобройни стада с добитък ли, сюррия с роби ли?

— Да — обаждал се трети, — даже и татаринът, изпратен от самия повелител на правоверните от Стамбул, да го благослови Пророкът, неотдавна ми каза, че нашият шейх е на почит пред Рейс ефенди, Капидши паша, пред всички, пред самия султан.

— Да — добавял четвърти, — всяка негова стъпка е благословена. Богат, знатен господар е той, но..., но вие знаете какво искам да кажа!

— Да, да! — мълвели другите — Вярно е, и неговото тегло не е малко, не искам да съм на неговото място, богат, знатен господар, но...

Имал Али Бану на най-хубавия мегдан в Александрия разкошна къща с широка тераса отпред, обградена с мраморни зидове, засенчена от палмови дръвчета. Привечер често седял там и пушел наргилето си, а на почтително разстояние от него дванайсет богато облечени роби, готови да му служат, очаквали само да им махне с ръка. Един държал сакъза му, друг — слънчевия му чадър, трети — съдове от чисто злато, пълни с вкусен шербет, четвърти — ветрило от паунови пера, с които да му прогонва мухите; имало певци с лютни и духови инструменти, готови да го забавляват с музика, само ако пожелаел, а най-ученият измежду робите го чакал с няколко свитъка в ръка, готов да му чете от тях.

Но напразно очаквали слугите му да ги подкани. Не му трябвали ни музика и танци, ни мъдрости и стихове от древни поети; не щял ни да пие шербет, ни да дъвчи сакъз, дори старанието на роба с ветрилото от паунови пера отивало на вятъра, защото господарят му не забелязвал, когато някоя муха се завъртала с бръмчене наоколо му.

Минувачите често се спирали, чудели се на великолепната къща, на богато облечените роби и на удобствата, които били навсякъде, но само като погледнели шейха, който седял сериозен и мрачен под палмите, зареял поглед в синкавите облачета на наргилето си, поклащали глави и си казвали:

— Вярна била приказката, че богатият е беден. Който има всичко, е най-беден, защото Пророкът не го е дарил с умението да се наслаждава на богатството си — така си говорели хората, надсмивали му се и отминавали.

Една вечер, когато шейхът си седял така под палмите пред дома си, заобиколен от всичко, което човек може да си пожелае на света, и тъжно и самотно пушел наргилето си, недалеч от него спрели няколко младежи, гледали го и му се присмивали.

— Не е ли глупав човек шейхът Али Бану — рекъл единият. — Ако имах неговите богатства, щях да ги използвам по друг начин. Щях да прекарвам дните си в радост и безгрижие. Приятелите ми щяха да се хранят при мен в огромните покои и тези тъжни зали щяха да се изпълнят със смях и веселие.

— Да — отвърнал друг. Не би било зле, но многото приятели разпиляват богатството, пък дори ако ще то да е и султанско, да го благослови Пророкът. Но е друго, ако вечер си седя под палмите на хубавия плочник, робите пеят и свирят, пък дойдат и танцьорите да ми потанцуват, да поскачат и изнасят най-чудните представления. Тогава щях да си пуша важно наргилето, да ми поднасят от разкошния шербет и да се наслаждавам на всичко това като владетел на Багдад.

— Шейхът — заговорил третият от младежите, който бил писар, — трябва да е учен и мъдър човек и наистина тълкуванията му за Корана показват, че познава всички поети, че знае съчиненията на мъдреците. Но води ли живот, какъвто подобава на разсъдлив човек? Ето, пред него стои роб, а ръцете му пълни със свитъци. Бих дал празничната си дреха само да можех да прочета дори един от тях, защото сигурно са редки неща. А той?! Седи, пуши и дори не поглежда към тях. Ако бях шейх Али Бану, момчето щеше да чете, докато остане без дъх или докато се стъмни, пък и тогава щеше да продължи, чак докато задрема.

— Ха! Значи си мислите, че разбирате от хубав живот?! — засмял се четвъртият. — Ядене и пиене, песни и танци, четене на

мъдрости, слушане на стихове от бедни поети! Не, аз бих постъпил по друг начин. Той има най-хубавите коне и камили, има и купища пари. На негово място щях да пътешествам, да пътешествам до края на света, щях да отида даже при московците, при франките. Нямаше да ми омръзне да разглеждам красотите на света. Така щях да постъпя, ако бях на мястото на човека отсреща.

— Младостта е хубаво време, възрастта на радостта — обадил се един старец с невзрачен вид, който стоял наблизо и бил чул какво си приказват. — Но позволете ми да ви кажа: младостта е глупава и не знае какво говори.

— Какво искате да кажете с това, дядо? — попитали учудено младежите. — Нас ли имате в предвид? Какво ви засяга, че корим живота на шейха?

— „Ако някой знае повече от другия, нека го поправи“ — така е повелил Пророкът — отвърнал старецът. Вярно е, шейхът е благословен с богатство и има всичко, за което може да копнее човешкото сърце, но има причина, за да е сериозен и тъжен. Да не мислите, че винаги е бил такъв? Помня го отпреди петнайсет години. Тогава беше бодър и жив като газела, веселеше се и се наслаждаваше на живота. Тогава имаше син — радостта на дните му. Хубав и образован беше той и който го видеше или се разговореше с него, не можеше да не завиди на шейха за това съкровище, защото нямаше и десет години, а бе начетен като за осемнайсет.

— И е умрял? Бедният шейх! — извика младият писар.

— За него щеше да е утеха да знае, че синът му се е прибрал у дома, при Пророка, където се живее по-добре отколкото тук, в Александрия. Но това, което разбра, се оказа много по-лошо. По онова време франките се нахвърлиха като гладни вълци връз страната ни и поведоха война с нас. Превзеха Александрия и напредваха все по-навътре и по-навътре, докато не подпалиха чергата и на мамелюците^[1]. Шейхът бе умен мъж и знаеше как да се погажда с тях. Но дали защото бяха алчни за богатствата му или защото помагаше на братята си по вяра, не мога да ви кажа, но един ден дойдоха в дома му и го обвиниха, че тайно подкрепял мамелюците с оръжие, коне и храна. Как ли не опитва да докаже невинността си, но не му вярваха, защото, когато опре до това да се изстискват пари, франките стават суров, коравосърдечен народ. Та те отведоха малкия му син, който се казваше

Кайрим, като заложник в стана си. Шейхът им предложи много пари, но те не освободиха момчето, а настояваха за още. Но не щеш ли техният паша (или както и да се зовеше там) неочаквано издал заповед за отплаване. Франките били вече в открито море, а в Александрия още никой не знаеше нищо за това. Трябва да са отвели със себе си и малкия Кайрам, сина на Али Бану, защото оттогава никой не е чувал нищо за него.

— О, бедният човек, как го е наказал Аллах! — викнали в един глас тримата младежи и отпразвили състрадателни погледи към шейха, който, макар и потънал в разкош, седял под палмите тъжен и самотен.

— Жената на Али Бану, която той много обичаше, умря от мъка по сина си. Той самият си купи кораб, оборудва го с оръжие и успя да склони франкския доктор, който живее долу при чешмата, да го придружи до Франкистан, за да издирят изчезналия му син. Двамата отплавали с кораба и дълго време пътували по море, докато най-сетне пристигнали в страната на онези гяури, на неверниците, които по-рано бяха в Александрия. Но точно по това време там било страшно. Франките били убили султана и пашите си, богати и бедни обезглавявали и нямало никакъв ред в страната. Напразно търсели във всеки град малкия Кайрам — всеки вдигал рамене и накрая франкският доктор посъветвал шейха да се връщат обратно, защото можело да загубят главите си. Прибраха се у дома и оттогава насам шейхът живее така, защото тъжи по сина си. И с право. Като яде и пие, как да не мисли: „Може би сега моя беден Кайрам го мъчи глад и жажда?“. А когато се натъкми с богати шалове и празнични дрехи, както повеляват службата и санът му, как да не си казва: „Може би няма какво да надене на гърба си?“. Когато пък го наобиколят певци, танцьори и рецитатори, как да не се безпокои: „Може би горкият ми син трябва да подскача и да свири пред франкския си господар, както той пожелае?“. И което го тревожи най-много — той се опасява, че като е далеч от отечеството си и е обграден от неверници, които му се подиграват, малкият Кайрам ще се откаже от вярата на дедите си, така че един ден баща му няма да може да го прегърне в райската градина!

Затова е и толкова добър с робите си и раздава много пари на бедните, защото мисли, че Аллах ще му се отблагодари, ще трогне сърцата на франкските му господари, така че те да се отнасят

благосклонно към сина му. И всяка година в деня, в който откъснаха сина му от него, освобождава по дванайсет роби.

— И аз чух за това — обадил се писарят. — Невероятни слухове се носят за него. Само за сина му нищо не се споменава. Говори се, че шейхът е странен човек, силно пристрастен към приказките. Всяка година се организирано състезание между робите му и той освобождавал този, който разказвал най-добре.

— Не слушайте какво разказват хората — казал старецът. — Така е, както ви казвам, знам съвсем точно. Възможно е в деня, когато му е най-тежко, да иска да се поразсее и да послуша разни истории, обаче освобождава робите заради сина си. Но вечерта става хладна и аз трябва да продължавам. Салем алейкум, мир вам, млади хора, и за в бъдеще мислете по-хубави неща за добрия шейх!

Младежите благодарили на стареца за новините, погледнали още веднъж към тъгуващия баща и тръгнали надолу по улицата.

— Не искам да съм на мястото на шейх Али Бану — рекли си те.

Скоро след като младежите разговаряли със стареца, се случило да минат по същата улица по време на утринната молитва. Това ги подсетило за стария мъж и за разказа му. Всички заоплаквали шейха наново и обърнали погледи към дома му. Но как се изненадали само като видели, че там всичко било украсено по най-чудесен начин. От плочата на покрива, където се разхождали гиздави робини, се веели знаменца, гостната на дома била покрита с изящни килими, коприна се стелела по стълбищата и даже отпред на улицата било постлано хубаво фино платно, което човек можел да си пожелае за празнична дреха или за завивка за нозете.

— Ай, как само се е променил шейхът за тези дни! — заговорил младият писар. — Дали ще вдига тържество? Дали ще вика певците и танцьорите? Само погледнете килимите! Няма по-хубави в цяла Александрия! А това платно, дето е на голата земя — направо да ти стане жал!

— Знаеш ли, какво си мисля? — казал другият. — Сигурно ще посреща важен гост, защото такива приготовления се правят, когато владетел на някоя велика страна или ефенди на великия повелител благослови някой дом с посещението си. Кой ли пристига днес?

— Я вижте, там долу не минава ли нашият старец? Ай, той е запознат с всичко, сигурно ще може да ни отговори и сега. Хей, дядо!

Ще пожелаеш ли да дойдеш за малко при нас?

Като му подвиквали и му помахали, той ги забелязал и отишъл при тях, защото познал младежите, с които бил разговарял преди няколко дни. Те отворили дума за празничните приготовления в дома на шейха и го запитали дали знае кой височайши гост се очаква да пристигне същия ден.

— Сигурно си мислите — отвърнал старецът, — че Али Бану има голям повод за празнуване или че някой важен човек е уважил дома му? Това не е така, днес е дванайсетият ден от месец рамадан и както знаете, на същия ден е бил отведен синът му във вражеския стан.

— Но кълна се в брадата на Пророка! — извикал учудено един от младежите. — Всичко подхожда за сватба или за голям празник, а нали това е най-тъжният му ден? Как си го обясняваш? Признай, че шейхът все пак не е съвсем с разсъдъка си.

— Все така ли бързаш да отсъдиш, млади друже? — засмял се старецът. И този път стрелата ти бе наострена, а тетивата на лъка ти — здраво обтегната, но стреля далеч от целта. Знай, че днес шейхът очаква сина си!

— Значи са го открили? — възкликнали зарадвани младежите.

— Не, и сигурно скоро няма да бъде открит. Но чуйте: преди осем или десет години, веднъж когато шейхът отбелязваше с траур този ден, освободи роби, нахрани и напои много бедни хора, се случи, че нареди да нагостят и напоят и един дервиш, който изморен и отпаднал бе легнал да си почине на сянка край дома му. Дервишът обаче бе свят човек, опитен в предсказания и тълкувания по звездите. Щом се подкрепи благодарение на щедрата ръка на шейха, пристъпи към него и рече: „Знам причината на мъката ти. Днес е дванайсетият ден от рамадан и ти загуби сина си на този ден, нали? Но нека те утеша — от ден на скръб за теб той ще се превърне в ден на радост, защото знай, че точно на същата дата синът ти ще се върне!“. Това бяха думите на дервиша. За един мюсюлманин би било грях да се съмнява в думите на този свят мъж. Те не намалиха тревогата на Али, но на този ден той винаги очаква сина си да се върне, украсява дома си, салона за гости и стълбищата, като че го очаква всеки момент да се появи.

— Чудесно! — отвърнал писарят. Но как ми се иска да погледам богатата подредба и самия шейх, който скърби сред всичкия разкош, и най-главното — да послушам какви истории разказват робите му.

— Няма нищо по-лесно от това — отвърнал старецът. — Надзирателят на робите в този дом ми е стар приятел и ме удостоява с местенце в гостната, където сред тълпата от слуги и приятели на шейха отделният човек не се забелязва. Ще поговоря с него да ви пусне — вие сте само четирима, така че може и да склони. Елате в девет часа на същото място и ще ви дам отговор.

Като казал това старецът, младежите му благодарили, отдалечили се и нямали търпение да разберат какво ще се случи по-нататък.

Появили се в уговорения час на мегдана пред дома на шейха и срещнали там възрастния човек, който им съобщил, че надзирателят на робите е позволил да влязат. Той тръгнал напред, но не минал през богато украсените стълбища и порти, а през една странична вратичка, която старателно затворил след себе си. После ги повел през много тунели и накрая стигнали до голямата зала за гости. Там се била струпала голяма навалица; имало богато облечени мъже, важни хора от града и приятели на шейха, дошли да го утешат в мъката му; имало и много роби от най-различни националности. Но всички изглеждали угрижени, защото обичали своя господар и тъжели заедно с него. В дъното на гостната на един пищен диван седели най-близките приятели на Али, а около тях сновели роби. До тях на земята седял шейхът, защото скръбта по сина му не му позволявала да седи на пъстрия празничен килим. Бил подпрял главата си с ръце и се виждало, че не слушал много приятелите си, които му мълвели разни утешения. Срещу него седели няколко възрастни и няколко млади мъже в робски дрехи. Старецът обяснил на младежите, че това са робите, които Али Бану щял да пусне на свобода същия ден. Измежду тях имало и няколко франки и старецът обърнал вниманието на младежите върху един от тях, който бил изключително красив и все още много млад. Шейхът го бил купил едва преди няколко дни от търговец на роби в Тунис и вече го освобождавал, защото си мислел, че колкото повече франки пусне да си вървят в родината, толкова по-рано Пророкът ще помилва сина му.

След като навсякъде в залата били поднесени освежителни напитки, шейхът дал знак на надзирателя на робите. Той се изправил и в залата настъпила тишина. Обърнал се към робите, които трябвало да бъдат освободени, и заговорил с ясен глас:

— Вие, които днес ще бъдете свободни благодарение на милостта на господаря ми Али Бану, последвайте традицията на дома в този ден и започнете да разказвате историите си!

Сред тях се чул шепот. Но после един стар роб взел думата и започнал да разказва приказката за джуджето Дългоносско...

[1] Конници, лична гвардия на египетските султани, набирани от началото на VIII в. измежду робите с тюркски и кавказки произход, които завзели властта и управлявали от 1250 до 1570 г. (тюркски). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.